

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

Agnieszka Piskorska
Instytut Anglistyki,
Wydział Neofilologii
Uniwersytet Warszawski

Recenzja dorobku naukowego dr. Martina Hintona w procesie ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

1. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 219 ust.1 p.2 Ustawy, tj. monografii pt. *Evaluating the Language of Argument*

Przedstawiona do oceny monografia składa się z czterech części, z których każda podzielona jest na trzy rozdziały. Praca zawiera również wstęp, wnioski, adekwatnych rozmiarów bibliografię oraz indeks. W całości liczy 235 stron.

Głównym celem pracy jest przedstawienie opisu i zastosowania narzędzi służących do analizy i oceny argumentów używanych w różnych typach naturalnie występujących dyskursów. Bardziej precyzyjnie można określić przeznaczenie tego narzędzia jako identyfikację i klasyfikację błędnych elementów¹ argumentacji. Opis takiego narzędzia, któremu Autor nadał nazwę CAPNA (The Comprehensive Assessment Procedure for Natural Argumentation), przedstawiony jest w ostatniej części książki, wraz z pięcioma przykładami analiz.

Monografia podnosi wiele interesujących kwestii, dotyczących zarówno analizy argumentów, jak teorii opisu argumentacji. Sposób omówienia literatury przedmiotu dowodzi nie tylko jej znajomości, ale także umiejętności podjęcia z nią krytycznego dialogu. Jak zwykle w przypadku oceny, można również zgłosić kilka uwag krytycznych, które również pojawią się w poniższym szczegółowym omówieniu tego projektu.

Jak pisze we Wnioskach Autor, monografia została koncepcyjnie opracowana w ten sposób, że do modelu systemu oceny argumentów zostały dołożone pierwsze rozdziały, tworzące jego podbudowę teoretyczną. Nie ma w tym nic dziwnego, prawdopodobnie wiele prac naukowych powstaje w ten sposób, że szczegółowa analiza zjawiska zostaje obudowana zagadnieniami stanowiącymi jej kontekst. Niepokoi jednak fakt, że w trakcie czytania monografii ten zamysł od razu rzuca się w oczy. Jest tak, ponieważ początkowe rozdziały są nieco powierzchowne. Zwłaszcza podrozdział 1.1 wydaje się mało powiązany z innymi częściami monografii, zawiera też niewiele powołań na literaturę – teza autora mówiąca, że kluczowe dla powstania języka były potrzeby prokreacyjne poparta jest jednym cytatem z Darwina, a drugim z Wildgena (2004). Pominięcie prac takich badaczy, jak Michael C. Corballis czy też Ruth Millikan nie wydaje się usprawiedliwione, nawet jeśli teorie pochodzenia języka sytuują się na marginesie zainteresowań Autora. Podobnie nadmiernie

¹ W oryginale używane są terminy „fallacy” i „error”. W niniejszej recenzji będę używać pojęcia „błąd”, gdyż ugruntowane w języku polskim pojęcie „sofizmatu” nieuchronnie kojarzy się z tradycyjnymi klasyfikacjami.

spłycone są rozważania o relacji myśli i języka. Autor nie precyzuje, czy chodzi mu o języki naturalne, czy też o własności reprezentacji umysłowych. Nie wypowiada się także na temat relacji pomiędzy językiem *per se* a jego użyciem w komunikacji. Brak jasno postawionego rozróżnienia w tym względzie implikuje, iż autor podpisałby się pod stwierdzeniem, iż języki naturalne kodują myśli, co pozostaje w sprzeczności z inferencyjnym podejściem do modelu języka i komunikacji proponowanym przez Grice'a, na który w innych miejscach swojej pracy autor się powołuje. Jeśli chodzi o relacje języka i myśli, to należy dodać, że postulaty takich filozofów jak Jerry Fodor nie są całkowicie pominięte. Wydaje się jednak, że krótka wzmianka w przypisie, w dodatku w postaci komentarza, mówiącego, że teoria „Language of Thought” Fodora jest „less interesting than it sounds” (przypis na str.7-8) nie wydaje się adekwatna ani ilościowo, ani jakościowo. Aby oddać Autorowi sprawiedliwość, należy zauważyć, że rozróżnienie pomiędzy językiem w sensie abstrakcyjnym a językiem naturalnym pojawia się w końcu w rozdziale 1.4 dotyczącym relatywizmu językowego, a dalej w rozdziale 1.5 pojawia się nawiązanie do użycia języka, rozumianego tutaj tu w sensie Wittgensteina jako „language games”. Byłoby jednak lepiej dla przejrzystości wyводу, gdyby pogląd Autora na te zagadnienia tj. język reprezentacji umysłowych a języki naturalne oraz język a komunikacja został wyeksplikowany, a nie jedynie implikowany przez tok treści poświęconej innym tematom.

Dużym stopniem ogólności charakteryzuje się również większość rozważań o znaczeniu przedstawionych w Rozdziale 2. Można by na ich podstawie odnieść wrażenie, że temat znaczenia oraz wieloznaczności był dotychczas mało zgłębiany przez filozofów języka, co nie jest prawdą. Nie do końca ratują sytuację stwierdzenia, że na potrzeby tej pracy nie jest wymagany większy poziom szczegółowości przy omawianiu tych zagadnień. Podobne uwagi można sformułować odnośnie Rozdziału 3. Jest zrozumiałe, że teoria implikatur Grice'a przedstawiona jest w skrócie, natomiast nieusprawiedliwionym uproszczeniem jest utożsamianie implikatury konwersacyjnej z każdą możliwą inferencją (przykład dialogu prowadzącego do „being condemned by their own words” na str. na 34), także niezamierzoną przez mówiącego, w świetle teorii znaczenia Grice'a, w której intencja mówiącego odgrywa kluczową rolę. Autor pisze też na str. 34, że odbiorca zakłada, że maksymy Grice'a są przestrzegane, co jest tylko jednym z 4 możliwych przypadków, a co ważniejsze, powstawanie implikatur kojarzone jest raczej z naruszeniem niż z przestrzeganiem maksym (Grice 1975: 49-58). W sumie, najważniejsze wnioski wynikające z Części 1 to te, że argumentacja jest nieodłączną częścią użycia języka, oraz że język i procesy myślowe są nierozdzielnie połączone. Pomimo wyrażonych powyżej zastrzeżeń, można uznać, że treść Części 1 monografii uzasadnia przedstawioną w Części 2 definicję argumentacji („Argumentation is a process involving the expression of reasoning in language”).

Kolejne części monografii są znacznie bardziej spójne. W Części II, poświęconej argumentom i argumentacji, Autor przedstawia różne ich definicje, odnosząc się zarazem do ich powiązania z oceną. Ostatecznie argumentacja zostaje zdefiniowana jako rozumowanie wyrażone poprzez język. W odniesieniu do tej definicji, Autor wyróżnia trzy poziomy oceny argumentów, mające zastosowanie w modelu CAPNA: poziom procesu, odnoszący się do sytuacji komunikacyjnej, w której użyty jest argument, poziom rozumowania, odnoszący się do struktury argumentu i najbardziej interesujący Autora poziom języka, dotyczący środków wyrazu. Po dokonaniu przeglądu różnych typologii, Autor proponuje ostatecznie własny zestaw ośmiu typów argumentacji (Solo, Co-operative, Antagonistic, Formalised, Rhetorical, Eristic, Demonstrative, and Explanatory). Klasyfikacja ta oparta jest o kryteria funkcjonalne. Następnie Autor przechodzi do omówienia różnych perspektyw badania argumentacji, które mogą kłaść nacisk na elementy pragmatyczne lub semantyczne. Wśród omawianych teorii znajdują się

szeroko uznane podejścia, takie jak Pragma-Dialectics czy też Inferentialism. Częściowo czerpiąc z tych teorii, zwłaszcza Pragma-Dialectics, autor zaznacza odrębność swojego podejścia.

Kolejna część (III) poświęcona jest błędom w argumentacji, których definicji również zaproponowano w literaturze bardzo wiele. Ostatecznie Autor stwierdza, że jego własna kategoryzacja błędów, powiązana z trzema ułożonymi hierarchicznie poziomami oceny argumentu z jednej strony nie podważa istniejących typologii sofizmatów, a z drugiej strony zapewnia przejrzysty system ich uporządkowania, który uwzględnia również to, że poszczególne błędy mogą sytuować się pomiędzy tradycyjnie wyróżnionymi typami. Uważam to za istotną zaletę modelu CAPNA, który w ten sposób przedkłada adekwatność opisu danych nad nieprzystającą do rzeczywistości idealizację ostrych podziałów i klasyfikacji. Również w dalszych częściach tekstu, przykładowo w Rozdziale 8 poświęconym błędom argumentacji na poziomie języka Autor proponuje wnikliwe i nieuproszczone analizy takich błędów, dostrzegając płynność przejścia pomiędzy zamierzonym zastosowaniem nieokreśloności w komunikacji a niejasnością jako błędem. Dodam jednakże, że skoro Autor zdecydował powołać się na teorię relewancji w odniesieniu do „loose use”, to należałoby cytować nowszą literaturę: od publikacji Reboul (1989) omawianej na str. 121 pojawiły się istotne przeformułowania w tej teorii dotyczące użycia rzeczowników takich jak „heap”. W tej sytuacji, polemika Autora z opisem w kategoriach „interpretive use” nie ma sensu, gdyż ten sposób opisu „loose use” został już dawno zarzucony (zob. np. Wilson i Carston 2007, “A Unitary Approach to Lexical Pragmatics: Relevance, Inference and Ad Hoc Concepts”). Uchybienie to nie wpływa jednak na tok wyводу Autora.

W tym miejscu, zanim przejdę od omówienia ostatniej części monografii, chciałabym odnieść się polemicznie do sposobu analizy dwóch przykładów. Pierwszy z nich dotyczy wyrażen nacechowanych emocjonalnie, na przykładzie sloganu „Meat is Murder”. Otóż Autor uważa ten slogan za przykład błędu, pisząc co następuje na str. 125:

“‘Meat is Murder’ argues, through its use of the evaluative term ‘murder’ that the whole process of butchering animals for meat is unethical and unjustified. The word itself requires this premise; this is, interestingly, a kind of backwards argumentation from a conclusion to the premise which is implied by it. Therefore, while the slogan uses evaluative language to greatly condense its argument, which is useful, it is still fallacious to the extent that it demands a commitment to a controversial premise”

Większość, jeśli nie wszystkie argumenty wyrażające ocenę jakiegoś zjawiska opierają się na przesłankach, które należą do systemu przekonań mówiącego, a przez innych mogą być uważane za kontrowersyjne. Celem argumentacji jest często skłonienie odbiorcy do przyjęcia przesłanki do własnego systemu przekonań (czyli zmiana jej statusu z kontrowersyjnej przesłanki przypisanej innym na własne przekonanie), ponieważ jest to warunkiem przyjęcia wniosku. Tak też jest w tym przypadku – mówiący pragnie skłonić odbiorcę, aby uznał rzeź zwierząt za zbrodnię. W tym celu posługuje się metonimią, której funkcję opisuje się jako skrócenie dystansu pomiędzy pojęciami albo przesłankami (tutaj skrócony zostaje dystans pomiędzy jedzeniem mięsa a zbrodnią). Przykład ten należałoby więc analizować jako użycie języka figuratywnego, a nie błąd argumentacji, tym bardziej, że kilka stron dalej Autor przyznaje, że kontrowersyjna przesłanka może być subiektywnie niekontrowersyjna. Inną analizą, która skutkuje negatywną oceną argumentu jest omówienie przykładu „reject ‘no deal’”, który pojawia się na stronach monografii kilkakrotnie. Analiza Autora opiera się na słusznym założeniu, że nie można odrzucić czegoś, czego nie ma. Jednak również w tym przypadku element figuratywny wypowiedzenia został pominięty. Nie ma wielkiego znaczenia, że w początkowym okresie jego używania w przestrzeni publicznej nie istniała oficjalna

polityka „no deal”, jak wyjaśnia Autor w przypisie na str. 187. Umysł ludzki jest w stanie stworzyć kompletną konceptualizację na podstawie niekompletnego zakodowania językowego, nie potrzeba więc oficjalnego usankcjonowania polityki ‘no deal’, aby odbiorcy metonimicznie zrozumieli ‘no deal’ jako kierunek działań i/lub jego konsekwencje dla Wielkiej Brytanii. W podobny sposób rozumiemy „Ruper Murdoch has bought *The Sun*”, gdzie tytuł czasopisma zostaje potraktowany jako metonimiczna² reprezentacja wydawnictwa publikującego tę gazetę, lub numeru gazety.

Ostatnia część monografii przynosi szczegółowe omówienie modelu CAPNA. Model ten ma charakter normatywny, przy czym normy mają swoje źródło w powszechnych i zdroworozsądkowych oczekiwaniach wobec komunikacji, takich jak jasność, zrozumiałość, unikanie wieloznaczności. Wymagania dotyczące języka również należy rozumieć jako normy użycia obowiązujące w społecznościach posługujących się danym językiem. Autor stara się również wykazać, omawiając istniejące podejścia do ewaluacji argumentów, że rzeczywiście monografia wypełnia istniejącą w badaniach niszę, wynikającą z tego, że inne podejścia nie koncentrowały się na analizie języka. Pełny opis CAPNA zaprezentowany jest w Rozdziale 11. Ocena argumentu obejmuje 4 fazy: analizę wstępną, analizę procesu, analizę rozumowania oraz zastosowanie nieformalnej semantyki argumentów (IAS) do oceny warstwy językowej. Oprócz fazy wstępnej, pozostałe fazy polegają na udzieleniu odpowiedzi na pytania, mające na celu wykazanie, czy dany argument spełnia zadane kryteria. Kluczowym i najpełniej rozwiniętym etapem oceny jest faza zastosowania IAS, oparta na następujących kryteriach: Clarity, Consistency, Coherence, Completeness, Conceptualisation. Kryteria te są opisane w sposób, który można wywieść od elementarnych reguł racjonalnego użycia języka (choć Autor odżegnuje się od racjonalności jako źródła norm). Prostotę i intuicyjność tego systemu uznaję za jego zaletę, w myśl zasady, że zadanie elementarnych pytań może być bardziej przydatne w ocenie argumentów (i w nauce ogólnie) niż próby przyporządkowania błędów (lub innych zjawisk) do istniejących klasyfikacji. Dowodzą tego również przedstawione analizy pięciu przykładów, z których każdy potraktowany jest bardzo skrupulatnie. Doceniam też elastyczność modelu, który nie jest ścisłym algorytmem, a raczej schematem ułatwiającym stawianie pytań i krytyczną ocenę argumentów. Można go uznać za powrót do podstaw myślenia o argumentach i argumentacji, a postulowanie takiego powrotu wymaga często w badaniach odwagi.

Podsumowując, pomimo opisanych powyżej zastrzeżeń dotyczących głównie pierwszej części monografii, stwierdzam, że rozumieniu **art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce**, stanowi ona znaczny wkład w rozwój dyscypliny językoznawstwo.

2. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Od czasu uzyskania stopnia doktora w Uniwersytecie Łódzkim w roku 2013, Habilitant prowadzi intensywną działalność naukową, odpowiadającą tematyce Jego aktualnych zainteresowań. Jako pierwszy element tej działalności należy odnotować uczestnictwo w projektach międzynarodowych, zgodnie z wymaganiami zawartymi w Ustawie. Obecnie jest to project 10-18/10/2019 – STSM (Short Term Scientific Mission) COST Action CA17132 realizowany na Uniwersytecie w Amsterdamie. W ramach tego projektu Habilitant prowadzi

² Możliwa jest też analiza tego i podobnych przykładów jako systematycznej polisemii (Falkum 2015 *The how and why of polysemy: A pragmatic account*)

badania wraz z dr. Jeanem Wagemansem, których zakres częściowo pokrywa się z tematyką monografii przedstawionej do oceny. W ubiegłych latach Habilitant uczestniczył również w projektach Evidence, Causation, Argumentation (Uniwersytet w Helsinkach, Uniwersytet Lizboński i University College w Dublinie). Habilitant współpracuje również z uczelniami krajowymi, uczestnicząc w badaniach współprowadzonych m.in. z UW.

Liczbę publikacji po uzyskaniu stopnia doktora, biorąc pod uwagę względnie krótki okres czasu można uznać za imponującą. Część prac (do roku 2015) dotyczy dydaktyki języka obcego. Są to 4 rozdziały w monografiach, 3 artykuły, oraz współredakcja jednego tomu. W ramach prac nad argumentacją, Habilitant opublikował 6 rozdziałów w monografiach zbiorowych, 13 artykułów w czasopismach (w tym dwa we współautorstwie), oraz był redaktorem jednego tomu. Co ważne, treść tych publikacji w niewielkim tylko stopniu pokrywa się z treścią monografii. Kilka artykułów ukazało się w czasopismach o wysokim IF. Habilitant uczestniczył w licznych konferencjach, krajowych i międzynarodowych, był także zapraszany do wygłoszenia wykładów plenarnych. Innym przejawem działalności naukowej Habilitanta ważnej dla środowiska i świadczącej o uznaniu Jego eksperckiej wiedzy jest sporządzanie recenzji dla czasopism i wydawnictw.

Można zatem stwierdzić, że aktywność naukowa Habilitanta wykraczająca poza opublikowanie osiągnięcia w rozumieniu Ustawy zasługuje na ocenę pozytywną.

3. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

W ramach pracy dydaktycznej w czasie zatrudnienia na stanowisku adiunkta Habilitant prowadził wiele kursów odpowiadających tematycznie jego zainteresowaniom badawczym, zarówno na studiach pierwszego jak i drugiego stopnia. Prowadził również seminarium licencjackie, stając się promotorem 17 prac. Nie wypromował dotychczas magistrantów, co mogło wynikać ze sposobu przydzielania zajęć i nie zależało od Habilitanta. Można domyślić się, że jako native speaker miał przydzielane w dużej liczbie zajęcia związane głównie z kształceniem językowym. Jak Píše w swoim CV, zajęcia takie prowadzi również poza macierzystą uczelnią.

Wśród osiągnięć organizacyjnych Habilitanta należy wymienić Jego zaangażowanie w organizację konferencji naukowych. Wiele z nich ma ustaloną renomę (np. PhilAng), a dr Hinton został dokooptowany do komitetu organizacyjnego wraz z rozpoczęciem zatrudnienia na UŁ. Jego wsparcie organizacyjne obejmowało również redakcję numerów specjalnych czasopism.

Ważnym osiągnięciem, obejmującym także współpracę z otoczeniem społecznym jest działalność Habilitanta w stowarzyszeniu ArgDiaP, a także w Pracowni Retoryki Stosowanej przy Zakładzie Retoryki i Mediów Uniwersytetu Warszawskiego oraz European Network for Argumentation and Public.

Można stwierdzić, że osiągnięcia dydaktyczne Habilitanta są współmierne do Jego stosunkowo niedługiego okresu zatrudnienia na stanowisku adiunkta. Należy mieć nadzieję, że w najbliższym czasie będzie zwiększać się Jego zaangażowanie w kształcenia magistrantów i kadry naukowej. Natomiast działalność organizacyjną oceniam wysoko.

4. Inne osiągnięcia Habilitanta

W swoim autoreferacie Habilitant wymienia liczne tłumaczenia oraz redakcję prac naukowych w języku angielskim. Jest to działalność ważna dla środowiska naukowego, gdyż służy wsparciu osiągnięć publikacyjnych innych badaczy. Z tego powodu uważam za zasadne odnotowanie jej w niniejszej ocenie.

5. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę osiągnięcia naukowego (tj. monografii *Evaluating the Language of Argument*) oraz pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Habilitanta, stwierdzam, iż w mojej ocenie **Pan dr Martin Hinton spełnia ustawowe wymogi stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego** (ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). **Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pana dr Martina Hintona do dalszych etapów zmierzających do nadania stopnia doktora habilitowanego.**